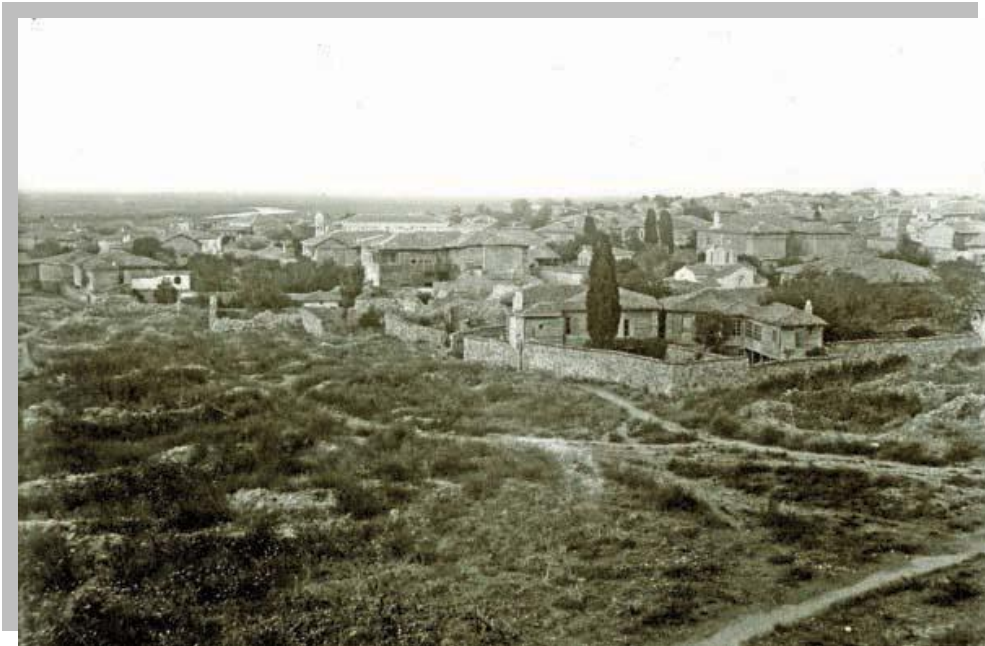

ΑΙΝΟΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΔΕΔΕΑΓΑΤΣ, ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΟΥ ΛΙΜΑΝΙΟΥ ΤΟ ΙΘ' ΑΙΩΝΑ

*Η Αίνος το 1902

***Αναδρομές στην ιστορία της Θράκης
*Άγρια πολεμική δια του Τύπου**

Γράφει ο Παντελής Στεφ. Αθανασιάδης

Διάβαζα πρόσφατα, μια νέα μετάφραση της «Αντιγόνης» του Σοφοκλέους, που παρουσίασε με επιτυχία σε ένα τόμο, ο συνάδελφός μου Ανδρέας Ζούλας. Το μάτι μου έπεσε σε δύο αναφορές του κειμένου για τις δύσκολες Θρακικές θάλασσες και τις αλίμενες ακτές της και θυμήθηκα άθελά μου την παλαιά «κόντρα» που είχε ξεσπάσει τον ΙΘ' αιώνα μεταξύ της Αίνου και του νεοσύστατου τότε Δεδέαγατς. Μια κόντρα, για την οποία έχω αρθρογραφήσει και παλαιότερα.

Η Αίνος ήταν μια πόλη με μεγάλη ναυτική παράδοση. Ανέδειξε θρυλικούς καπεταναίους στη θάλασσα και έμειναν οι ηρωικές μορφές του καπετάν Χατζή Αντώνη Βιζβίζη, της γυναίκας του Δόμνας Βισβίζαινας, και των άλλων αγωνιστών.

Μια περιγραφή της Αίνου, διασώθηκε στο Αρχείο της Βιβλιοθήκης της Βουλής και περιλαμβάνεται σε έκθεση, του εκπαιδευτικού Ν. Γ. Χατζόπουλου, που είναι γραμμένη στις Φέρρες στις 2 Μαΐου 1882. Ο Χατζόπουλος τουλάχιστον από το 1856, δίδαξε στο Διδυμότειχο, πρόσφερε τις υπηρεσίες του σε διάφορες πόλεις της Θράκης και τελευταία εργάστηκε στην Αίνο, όπου συνετέλεσε στη δημιουργία του περίφημου Αναγνωστηρίου «Ο Ευαγγελισμός», το

οποίο αποτέλεσε παραγωγική κυψέλη ελληνικής εκπαίδευσης. Στην έκθεση αυτή, μεταξύ άλλων, δίδεται η ακόλουθη περιγραφή της Αίνου:

«Πόλις παράλιος κειμένη εις την αριστεράν όχθην και παρά τας εκβολάς του Έβρου. Αρχαιοτάτη μνημονευομένη και παρ' Ομήρου εν τοις στοιχείοις Β' και Δ' της Ιλιάδος. Προ της συστάσεως του Δεδέαγατς ήτο η αποθήκη του εμπορίου της Νοτιοδυτικής Θράκης από Παζαρτζηκίου και των λοιπών μερών μέχρις Αίνου και ενεργείτο ευρύ εμπόριον εξαγωγής σιτηρών. Διότι εφορτώνοντο ετησίως 3-4 πολλάκις δε και 5 εκατομμύρια κοιλιά Κωνσταντινουπόλεως. Προ 40-50 ετών ηρίθμει υπέρ τας δύο χιλιάδας οικίας. Νυν δεν μόλις αριθμεί 800-900 ων αι 100-130 εισίν οθωμανικαί αι δε λοιπαί ελληνικαί. Έχει σχολεία καλώς συντηρούμενα δια κληροδοτημάτων, οία Ελλ. Σχολήν, Δημοτικήν, Παρθεναγωγείον, εφέτος δε εσυστήθη Νηπιαγωγείον».

*Το Δεδέαγατς, η σημερινή Αλεξανδρούπολη σε μεταγενέστερη φωτογραφία

Από την αντίθετη πλευρά των εκβολών του Έβρου στο Αιγαίο, άρχισε να ξεπετιέται το Δεδέαγατς, η σημερινή Αλεξανδρούπολη, ασήμαντος ψαράδικος οικισμός, έως το 1860 περίπου. Οι δύο παραθαλάσσιες πόλεις, αριστερά και δεξιά του ποταμού Έβρου, βρέθηκαν αντιμέτωπες μετά το 1872, χρονιά σημαδιακή και για τις δυο, γιατί τότε άρχισε να μπαίνει σε λειτουργία η διαδικασία ανόδου του άσημου τότε Δεδέαγατς, γεγονός που θα συρρίκνωνε το ιστορικό λιμάνι της Αίνου. Έχει κατά συνέπεια, μεγάλο ενδιαφέρον ο ανταγωνισμός μεταξύ των Αινιτών και των κατοίκων του Δεδέαγατς τα χρόνια εκείνα.

Για το Δεδέαγατς συγκεκριμένα αναφέρεται μια από τις εκθέσεις του Ν. Γ. Χατζόπουλου που διασώθηκε, του 1868, τότε που ήταν μια μικρή κωμόπολη, ένα ψαροχώρι. Στην έκθεση αυτή, υπογραμμίζεται, ότι υπερισχύει ο Ελληνισμός, παρά την

πανσπερμία των φυλών, που κατοικούσαν εκεί. Αναφέρεται συγκεκριμένα:

«Αρτισύστατος κωμόπολις εμπορική παράλιος και ο τελευταίος των εν τη Νοτιοδυτική Θράκη Σιδηροδρόμων σταθμός. Έχει τανύν 450-500 νεοδημήτους οικοδομάς και περί τας 1500-2000 ψυχάς. Οικογενείας δε μονίμους οικούσας εις Δεδέαγατς περί τας 100-120 προερχομένας εκ διαφόρων μερών και εθνικοτήτων και διαφόρων ιδεών ηθών και εθίμων. Τανύν υπερισχύει εκείσε ο Ελληνισμός. Διότι ου μόνον εκ των ως άνω είρηται οικογενειών τα 3/4 εισίν ομογενείς, αλλά και το εμπόριον ενεργείται υπό Ελλήνων είτε ως εμπόρων ή εργατουπάλληλων και μεσιτών είτε τεχνιτών ή εργατών. Έχει νυν η εν Δεδέαγατς Ελληνική Κοινότης Εκκλησίαν ξυλίνης οικοδομής, λιθόκτιστον Δημοτικήν Σχολήν, εν ή φοιτώσι περί τα 100-120 παιδιά, εν οίς και 20-25 θήλεα. Ανήγειρε δε και έτερον ευρύ κτίριον λίθινον προορισμένον δια Παρθεναγωγείον....».

*Το Δεδέαγατς

Πράγματι η διαφαινόμενη άνοδος του τελευταίου εξαιτίας κυρίως της κατασκευής του σιδηροδρόμου, που οδηγούσε και στην δημιουργία λιμανιού, ανησύχησε τους Αινίτες, οι οποίοι έβλεπαν ότι σιγά- σιγά η πόλη τους θα υποβαθμίζονταν, από την άνοδο της νέας πόλης. Έτσι προσπάθησαν, με κάθε μέσο να εμποδίσουν την άνοδο του Δεδέαγατς.

Ο βαρόνος Χιρς, ο μεγαλοεπενδυτής που είχε αναλάβει την κατασκευή των σιδηροδρομικών γραμμών, και άλλων μεγάλων έργων για λογαριασμό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, από το Παρίσι το Φεβρουάριο του 1872 είχε δώσει τηλεγραφικώς τη διαταγή, να αρχίσουν οι εργασίες για την κατασκευή λιμανιού στο Δεδέαγατς. Οι Αινίτες είχαν κάθε λόγο, να θέλουν να ματαιώσουν

αυτό το έργο. Και χρησιμοποίησαν όσα μέσα είχαν διαθέσιμα, αρχίζοντας φυσικά από τον Τύπο.

Στην εφημερίδα της Κωνσταντινούπολης «**Νεολόγος**» της 28^{ης} Μαΐου 1872, υπάρχει μια εκτενής αναφορά, γραμμένη από τον Ν. Γ. Χατζόπουλο «*κατ' εντολήν και εν ονόματι των κατοίκων της Αίνου*». Ο Χατζόπουλος με μεγάλη και αναμφισβήτητη εθνική δράση στη Θράκη, με το κύρος που διέθετε, την ευρυμάθεια και τις διασυνδέσεις που είχε με την δραστήρια Εκπαιδευτική και Φιλανθρωπική Αδελφότητα της Κωνσταντινούπολης, ανέλαβε να υπερασπισθεί τους Αινίτες. Στην αναφορά αυτή, ο Χατζόπουλος, χρησιμοποιώντας τη δεινή πέννα του, αντικρούει με πολύ πάθος τα επιχειρήματα των ξένων επενδυτών και της Οθωμανικής κυβέρνησης για την κατασκευή λιμανιού στο Δεδέαγατς και υπενθυμίζει ότι:

«Κατά το 1847, ο γάλλος μηχανικός Ποαρέλ αποσταλείς υπό της αυτοκρατορικής κυβερνήσεως» μελέτησε τα λιμάνια της Αίνου Δρακοντίνα και Ποντισμένη και τον *«μέχρι Αδριανουπόλεως πλώιμον ποταμόν Έβρον και όλα τα παρακείμενα μέρη από Δεδέαγατς αρξάμενος μέχρι του Ιμπριτζέ (κολπίσκου του Ξηρού)»*. Κατά δε το έτος 1859 η εταιρία Κομόντ *«είχε αναλάβει την επιδιόρθωσιν του ποταμού και επί τινας μήνας ανέπλεεν το ατμόπλοιον μέχρις Αδριανουπόλεως»*.

Ένας άλλος μηχανικός ο Βίλεν, ερεύνησε επίσης τα δύο λιμάνια της Αίνου και τον Έβρο και τα παρακείμενα παράλια. Επίσης το 1871, εξέτασε την ίδια περιοχή και ένας μηχανικός του Αγγλικού Ναυτικού. Όλοι- κατά τους Αινίτες- αποφάνθηκαν ότι η Αίνος είναι το φυσικό λιμάνι όλης της Νοτιοδυτικής Θράκης και όταν θα κατασκευάζονταν ο σιδηρόδρομος θα ήταν ο προσφορότερος σταθμός των εμπορικών θρακικών πόλεων. Αν μάλιστα γίνονταν στον ποταμό Έβρο τα έργα που πρότεινε το 1859 ο Βίλεν και καθαρίζονταν το στόμιο του ποταμού, θα μπορούσαν- έλεγαν οι Αινίτες- να προσορμίζονται σ' αυτόν πλοία χωρητικότητας *«6-10.000 κοιλών»*. Πρότειναν μάλιστα να πουλήσει η οθωμανική κυβέρνηση τις τεράστιες εκτάσεις που διέθετε κοντά στον ποταμό για να χρηματοδοτήσει τα έργα για ένα πλώιμο Έβρο.

*Η παραλία της Αλεξανδρούπολης στις αρχές του 20ου αιώνα

Στο δημοσίευμα αυτό, το Δεδέαγατς περιγράφεται με μαύρα χρώματα ως «αλίμενο» και «άξενο» (γιαμπάν γιέρ, γράφει η εφημερίδα) δηλαδή αφιλόξενο, ως εκτεθειμένο στους νότιους ανέμους, μη έχον πόσιμο νερό, αλλά και ως περιοχή ελώδης με νοσηρό κλίμα και τους ολίγους κατοίκους του, που δεν ήταν και όλοι μόνιμοι, να υποφέρουν από ασθένειες. «Κάτωχροι και σπληνιώντες» χαρακτηρίζονται. Η περιγραφή αυτή ιατρικώς συμπίπτει με τα συμπτώματα της ελονοσίας. Όποιος προσβληθεί από ελονοσία πράγματι γίνεται κάτωχρος και διογκώνεται η σπλήνα του.

Στο «**Νεολόγο**» της Κωνσταντινούπολης στις 8 Ιουνίου 1872, ακολουθεί και άλλο δημοσίευμα, στο οποίο χαρακτηρίζεται πάλι το Δεδέαγατς «αλίμενον» και «άξενον» και προβλέπονταν, πως αν επρόκειτο να κατασκευασθεί εκεί λιμάνι, η δαπάνη θα ήταν κολοσσιαία και το κέρδος των κεφαλαιούχων που θα κατασκεύαζαν το έργο, δεν θα ήταν εξασφαλισμένο. Οι Αινίτες για να ενισχύσουν τα επιχειρήματά τους, υποστήριζαν, ότι οι πλοίαρχοι που μετέφεραν υλικά από το Δεδέαγατς, ζήτησαν να ασφαλίσουν τα πλοία τους, που προσορμίζονταν εκεί, αλλά καμιά ασφαλιστική εταιρία δεν τους δέχθηκε αν και οι όροι ασφάλισης που πρότειναν ήταν επωφελέστατοι. Στο ίδιο δημοσίευμα αναφέρεται, ότι στις 17 προς 18 Μαΐου 1872, εννέα πλοία στο Δεδέαγατς συνετρίβησαν εξαιτίας τρικυμίας, χωρίς να διασωθεί κανένα.

*Ερείπια στην Αίνο

Η πολεμική κατά του Δεδέαγατς, δεν σταμάτησε. Μήνες μετά, στην ίδια εφημερίδα στις 28 Οκτωβρίου 1872 υπάρχει ένα κείμενο με τίτλο **«Εκδρομή εις Φέρρας και Δεδέαγατς»**. Είναι ανυπόγραφο, αλλά αυτός που το έγραψε εξηγεί, ότι βρέθηκε στις Φέρρες που απέχουν από την Αίνο τέσσερις ώρες περίπου, λόγω σοβαρών εμπορικών του υποθέσεων. Μετά πήγε για δύο μέρες στο Δεδέαγατς, αλλά εκεί δεν βρήκε τίποτα, που να δικαιολογεί την κατασκευή του λιμανιού.

«Διότι εις Δεδέαγατς-γράφει- μετά λύπης ειλικρινούς οφειλομένης εις την πάσχουσαν ανθρωπότητα, παρατήρησα πρώτην ήδη φοράν τι έστι νοσηρόν κλίμα και τι σημαίνει κακοήθης πυρετός, Πανταχού απήντησα ωχριώντας, πανταχού πελιδνά και κατεσκληκότα πρόσωπα, εκ δε των δυστυχών εργατών αν είπω ότι ουδείς υγιάίνει, ουδεμίαν λέγω υπερβολή...».

«Κατεσκληκότα πρόσωπα» σημαίνει μαραμένα πρόσωπα. Προέρχεται από το ομηρικό ρήμα σκέλω, που σημαίνει μαραίνομαι, ξηραίνομαι. Η λέξη σκέλω, απαντάται στην Ιλιάδα και από την ίδια ρίζα παράγεται και η λέξη σκελετός.

Πάντως η πρόοδος των εργασιών της κατασκευής λιμανιού στο Δεδέαγατς, άλλαξε και πολλά άλλα δεδομένα. Όπως έγραψε η εφημερίδα **«Αδριανούπολις»** το Μάιο του 1874, μεταφέρθηκε η έδρα της διοίκησης από τη Μάκρη στο Δεδέαγατς *«ένεκα της σπουδαιότητος ην οσημέραι λαμβάνει ο λιμνήν ούτος προς όν καταλήγει ως γνωστόν και ο εξ Αδριανουπόλεως εις το Αιγαίον σιδηροδρομικός κλάδος. Η προς διατήρησιν της δημοσίας ασφαλείας δύναμις ηυξήθη κατά δέκα χωροφύλακας και ένα λοχαγόν όστις έσται και αρχηγός της χωροφυλακής»*.

Απτόητοι οι Αινίτες με τις προσβάσεις που διέθεταν στον ομογενειακό Τύπο της Κωνσταντινούπολης συνέχισαν και το 1875 τις επιθέσεις κατά του Δεδέαγατς.

Στο «**Νεολόγο**» της 10ης Δεκεμβρίου εκείνης της χρονιάς, δημοσιεύεται άλλο ένα άρθρο με τίτλο «**Αίνος και Δεδέαγατς**».

Από το άρθρο αυτό προκύπτει, ότι από τότε που τέθηκε το ζήτημα της κατασκευής λιμανιού στο Δεδέαγατς ως συνέπεια της ανάπτυξης των σιδηροδρόμων οι Αινίτες με πολλές αναφορές τους προς την Οθωμανική κυβέρνηση προσπάθησαν να αποδείξουν ότι η εκλογή του Δεδέαγατς ήταν άσκοπη, επικίνδυνη και αντιοικονομική. Ενώ με την επισκευή του δικού τους λιμανιού, που δεν θα κόστιζε όπως έγραφε ο αρθρογράφος ούτε το τεσσαρακοστό της όλης δαπάνης, θα μπορούσε να λειτουργήσει με πολλά πλεονεκτήματα το φυσικό λιμάνι της Αίνου.

*Η παραλία της Αλεξανδρούπολης

Επαναλαμβάνοντας τα γνωστά επιχειρήματα των Αινιτών ο αρθρογράφος που υπογράφει με τα αρχικά Χ.Χ. χαρακτηρίζει το Δεδέαγατς «*σφαγείον των ναυτιλλομένων και τόπον καταστροφής των πλοίων*». Το άρθρο είχε γραφεί στην Κωνσταντινούπολη.

Εν πάση περιπτώσει τα χρόνια πέρασαν. Το λιμάνι του Δεδέαγατς, στήθηκε τότε, ανδρώθηκε μετά όταν η πόλη έγινε Αλεξανδρούπολη και τώρα μένει να γιγαντωθεί σε πραγματικό διεθνές λιμάνι, με τις προοπτικές που διανοίγονται για την περιοχή της Θράκης γενικότερα.

Άλλωστε είναι γνωστό, ότι στο λιμάνι της Αλεξανδρούπολης εκτελούνται έργα ζωτικής σημασίας, δεδομένου ότι εκεί θα καταλήγει ο κάθετος οδικός διευρωπαϊκός άξονας Ελσίνκι-

Αλεξανδρούπολης και θα είναι η ανατολική πύλη εξόδου της Εγνατίας οδού.

Αντίθετα η Αίγινα, παρά την μακρά ιστορία της και την μεγάλη ναυτική παράδοσή της, παρέμεινε ένα μικρό επαρχιακό λιμάνι της Τουρκίας. Οι αντιδράσεις των Αιγινιτών, τον περασμένο αιώνα, δεν μπόρεσαν να σταματήσουν την πρόοδο της Αλεξανδρούπολης, η οποία εκτός από λιμάνι, ζητάει πλέον να γίνει διεθνές και το αεροδρόμιό της. Και τα δικαιούται αμφότερα.

Π. Σ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ